

Razgovor u funkciji poticanja dječjega jezičnog razvoja

Kolarec, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:238747>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Marija Kolarec

**RAZGOVOR U FUNKCIJI POTICANJA DJEČJEGA
JEZIČNOG RAZVOJA**

Završni rad

Zagreb, lipanj 2023.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Marija Kolarec

**RAZGOVOR U FUNKCIJI POTICANJA DJEČJEGA
JEZIČNOG RAZVOJA**

Završni rad

**Mentor rada:
doc. dr. sc. Jelena Vignjević**

Zagreb, lipanj 2023.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. DJEČJI JEZIČNI I GOVORNI RAZVOJ	2
2.1. Tijek dječjega jezičnog i govornog razvoja	3
2.1.1. <i>Predverbalno razdoblje</i>	3
Prva faza: Kričanje	4
Druga faza: Gukanje	4
Treća faza: Brbljanje	5
Četvrta faza: Aktivno slogovno brbljanje	5
2.1.2. <i>Verbalno razdoblje</i>	5
2.2. Usporen razvoj govora kod djece predškolske dobi	6
3. RAZGOVOR KAO TEMELJNI NAČIN POTICANJA DJEČJEGA GOVORNO- JEZIČNOG RAZVOJA	12
3.1. Uloga razgovora u odgoju i obrazovanju djece	14
3.2. Vrste razgovora u komunikaciji s djecom	15
3.3. Kako razgovarati s djecom	16
3.4. Razgovorne vještine kojima djeca trebaju ovladati	18
3.5. Razgovor za obiteljskim stolom	19
4. ZAKLJUČAK	21
LITERATURA	22

SAŽETAK

Ovaj rad pruža važan uvid u važnost razgovora u poticanju jezičnog razvoja djece te nudi konkretne smjernice za roditelje i odgojitelje kako bi iskoristili snagu razgovora u njihovom odgojnom pristupu. Razgovor se smatra ključnim oblikom komunikacije, ima potencijal da potakne razvoj jezičnih vještina kod djece i da pruži bogato jezično okruženje, a jezični razvoj je od iznimne važnosti za djetetovu komunikaciju, socijalizaciju i kognitivni razvoj jer obuhvaća stjecanje jezičnih vještina i sposobnosti tijekom djetinjstva. Cilj rada bilo je proučiti različite aspekte razgovora koji imaju pozitivan utjecaj na jezični razvoj djece. Istraživanjem literature o uobičajenom i usporenom razvoju govora, o razgovoru, vrstama razgovora, ulozi roditelja i skrbnika u poticanju jezičnoga razvoja te o strategijama i vještinama razgovora koje se mogu primijeniti u svakodnevnoj interakciji s djecom, zaključuje se da redoviti i bogati razgovori s djecom igraju ključnu ulogu u razvoju njihovih jezičnih vještina i da imaju pozitivan utjecaj na socijalni i kognitivni razvoj. Također se uvidom u literaturu može jasno zaključiti i to da je s djecom bitno razgovarati od rođenja jer manjak govorne stimulacije može uzrokovati ozbiljno zaostajanje u govornom razvoju. Isto je tako, zato što razvijanje razumijevanja govora tijekom prvih godina života uvelike ovisi o ponašanju odraslih osoba, važno stvarati poticajno okruženje za razgovor, prilagođavati način razgovor dječjoj dobi, a teme razgovora dječjem zanimanju i razumijevanju. Posebno se kao poticajan za dječji jezični razvoj pokazuje razgovor uz jelo. Dijeljenje vlastitih dnevnih događaja tijekom obroka s članovima obitelji ohrabrujuće djeluje na djetetovo aktivno sudjelovanje u komunikaciji i usvajanje vokabulara.

Ključne riječi: dijete, govor, jezični razvoj, razgovor

SUMMARY

This paper provides an important insight into the importance of conversation in children's language development and offers concrete guidelines for parents and educators to use the power of conversation in their educational approach. Conversation is considered a key form of communication, it has the potential to stimulate the development of language skills in children and to provide a rich language environment. Language development is extremely important for a child's communication, socialization and cognitive development as it includes the acquisition of language skills and abilities during childhood. The aim of the paper was to study different aspects of conversation that have a positive impact on children's language development. By researching the literature on normal and delayed speech development, on conversation, types of conversation, the role of parents and guardians in encouraging language development and on strategies and conversation skills that can be applied in everyday interaction with children, it is concluded that regular and rich conversations with children play a key role in development of their language skills and to have a positive impact on social and cognitive development. Also, by looking at the literature, it can be clearly concluded that it is important to talk to children from birth, because a lack of speech stimulation can cause a serious delay in speech development. Likewise, because the development of speech understanding during the first years of life largely depends on the behaviour of adults, it is important to create a stimulating environment for conversation, to adapt the way of conversation to children's age, and the topics of conversation to children's interest and understanding. Talking while eating is particularly stimulating for children's language development. Sharing one's daily events during meals with family members has an encouraging effect on the child's active participation in communication and vocabulary acquisition.

Key words: child, conversation, language development, speech

1. UVOD

Dječji jezični razvoj predstavlja složen proces koji obuhvaća stjecanje jezičnih vještina i sposobnosti tijekom djetinjstva. Kroz razvoj govora, dijete stječe temelje za socijalnu interakciju, daljnje obrazovanje i uspješnost u kasnijem životu. Jedan od najvažnijih čimbenika koji potiču i oblikuju dječji jezični razvoj je razgovor. Razgovor kao oblik komunikacije omogućuje djeci da steknu vještine slušanja, da izraze svoje osjećaje, ideje, misli i razumiju svijet oko sebe. Kroz razgovor, djeca upijaju nove riječi, obogaćuju svoj vokabular, razvijaju gramatičke strukture i uče pravilan izgovor. Također, razgovor potiče dječje razmišljanje, kreativnost i izražavanje vlastitih ideja. Roditelji, skrbnici, odgajatelji i drugi članovi djetetove okoline igraju ključnu ulogu u poticanju razgovora s djetetom. Oni su modeli za jezične obrasce i izvor jezičnih podražaja te je jako bitno da shvate kako kvaliteta razgovora ima snažan utjecaj na dječji jezični razvoj i da je bitno tijekom razgovora pružiti pažnju i poštovanje djetetu te sigurno okruženje za izražavanje i istraživanje. Djeca dobivaju priliku da aktivno sudjeluju u jezičnoj komunikaciji kroz svakodnevne aktivnosti i interakcije, kao što su jednostavni razgovori, igra uloga ili čitanje priča.

Cilj ovog završnog rada je proučiti važnost razgovora u funkciji poticanja dječjeg jezičnog razvoja. Kroz analizu relevantne literature iz područja jezikoslovlja, razvojne psihologije i pedagogije, istraživat će se različiti aspekti razgovora koji doprinose dječjem jezičnom razvoju, uključujući rječnik, gramatiku, pragmatiku i socijalnu interakciju. U prvom dijelu rada objašnjava se što je jezik, a što govor, kako se govor razvija, što je to usporeni razvoj govora te kako okolina može utjecati na jezično-govorni razvoj djece. U drugom dijelu rada naglasak je stavljen na razgovor, vrste razgovora, strategije i vještine koje su bitne za razgovor, na razgovor djece s odraslima (odgojiteljima i roditeljima) i razgovor za obiteljskim stolom.

Ovaj rad pružit će uvid u važnost razgovora kao poticajnog faktora za dječji jezični razvoj te će biti navedeni i praktični primjeri i preporuke kako roditelji, odgojitelji i stručnjaci mogu iskoristiti razgovor u podršci dječjem jezičnom razvoju.

2. DJEČJI JEZIČNI I GOVORNI RAZVOJ

Jezik je složen, bogat i prilagodljiv sustav putem kojega ljudi komuniciraju. Da bi se pojedinac njime koristio potrebno je da ovlada znanjem i uporabom jezika u svim njegovim aspektima, odnosno u području glasova (fonološkom području), oblika riječi i njihova poretka (morfološkom području), značenja riječi i izraza (semantičko područje) te društvene upotrebe jezika (pragmatičko područje). Jezik predstavlja i način na koji se socijaliziramo, učimo i na koji iskazujemo misli i razumijevanje drugih. Značajan je dio egzistencije pojedinca i društva u cjelini, preko njega se povezujemo s drugima, izražavamo, vodimo brigu o svojim potrebama te preko njega odgajamo i obrazujemo mlađe naraštaje i prenosimo im svoje životne vrijednosti (Apel i Masterson, 2004).

Jezik se ostvaruje govorenjem i pisanjem. Govorenje je primarni način uporabe jezika i dijete njime ovladava od rođenja. Pisanjem će pak sustavno početi ovladavati tek polaskom u školu, no govor će djetetu i dalje ostati temeljni način izražavanja i komuniciranja s drugima.

Govor je oduvijek bio i ostao ključni način komunikacije među ljudima. Da bi se razvijao, nužni su određeni čimbenici kao što su optimalno zdravlje, pravilan razvoj govornih organa, normalan sluh, odgovarajući intelektualni napredak te stimulativno okruženje (Mesec, 2010).

Starc, Čudina-Obradović, Profaca, Letica i Pleša (2004) naglašavaju da je govor viša kognitivna aktivnost koja omogućuje ljudima da putem simbola i znakova izraze svoje osjećaje, potrebe, znanje i mišljenje drugim ljudima. Također, ističu da svako dijete već pri rođenju posjeduje predispoziciju za učenje jezika te da su zdrava djeca anatomske i glasovno sposobna naučiti glasove bilo kojeg jezika i tu sposobnost razvijati kroz interakciju sa svojim socijalnim okruženjem (Starc i sur., 2004).

Najintenzivniji razvoj jezika i govora javlja se u prve tri godine života jer dijete prolazi kroz različite faze razvoja, počevši od prvog krika i glasanja, pa sve do sposobnosti aktivnog sudjelovanja u razgovoru. U toj fazi, dijete postaje sposobno izražavati svoje osjećaje, stavove i potrebe putem govora. Također, počinje utjecati na druge ljude i uči se boriti za sebe (Mesec, 2010).

Govorni razvoj kod svakog se zdravog djeteta odvija na vrlo sličan način i prolazi kroz različite i predvidljive razvojne faze. Uobičajeno se taj razvoj može pratiti preko dva osnovna

razdoblja, a to su predverbalno i verbalno razdoblje. Predverbalno razdoblje počinje rođenjem i traje do progovaranja prve smislene riječi te je iznimno važan preduvjet za kasniji govorno-jezični razvoj, a verbalno razdoblje je od prve smislene riječi do automatizacije govora (Starc i sur., 2004).

2.1. Tijek dječjega jezičnog i govornog razvoja

2.1.1. Predverbalno razdoblje

Djetetov jezični razvoj u predverbalnom razdoblju aktivno započinje njegovim rođenjem, No i prije rođenja dijete je izloženo zvukovima iz okoline. Najnovija istraživanja potvrđuju da je prenatalno razdoblje i prvih nekoliko mjeseci djetetova života ključno za aktivno usvajanje jezika i usvajanje jezičnih temelja prije nego što ih izraze verbalno. Ta sposobnost razvoja jezika započinje već u embrionalnoj fazi, gdje dijete može čuti majčin glas između ostalih zvukova u maternici. To se može smatrati prvim oblikom komunikacije koji omogućuje fetusu da primi i pohrani karakteristike majčinog govora. Kada se rode, novorođenčad nijemih majki često ispoljava neobičan način plakanja ili čak izostaje plač. Ovo ukazuje na njihovu ranu izloženost govoru prije rođenja te sposobnost pamćenja tog govora. Djeca pokazuju preferenciju prema majčinom jeziku već od samog početka i mogu razlikovati riječi iz materinskog jezika. Ključno je da djeca razvijaju sposobnost uočavanja akustičkih razlika koje nastaju kada različiti govornici izgovaraju iste jezične elemente. Ova sposobnost se razvija tijekom vremena, pa se već u dobi od šest mjeseci djeca mogu prilagoditi različitim načinima izgovora. Djeca u najranijoj dobi nisu osjetljiva samo na ritmičke i melodijske karakteristike govora, već i na promjene u glasovnim osobinama koje su uzrokovane različitim spolom govornika (Kovačević, 1996).

Posokhova (2008) navodi četiri faze predverbalnog razdoblja, a to su: faza kričanja, faza gukanja, faza brbljanja i faza aktivnog slogovnog brbljanja. Navedene faze su detaljnije opisane u nastavku.

Prva faza: Kričanje

Prva faza razvoja predverbalne komunikacije i govora traje prva dva mjeseca života. Naziva se fazom refleksnog glasanja i fiziološkog krika. Glasanje je spontano i ono ukazuje na emocionalno i fiziološko stanje djeteta jer dijete nesvjesno pokreće govorne organe, kiše, plače, kašlje, uzdiše, a krik je čist, glasan, s kratkim uzdahom i produljenim izdahom (Posokhova, 2008).

Osoba koja je najbliskija djetetu, najčešće majka, ona je koja će moći razlikovati plač koji je izraz nelagode od plača koji je izraz boli te će prema tome odrediti svoje ponašanje, zadovoljiti djetetove potrebe i stvoriti ranu emotivnu komunikaciju koja je jedan od najvažnijih preduvjeta za djetetov zdrav i pravilan govorni i opći razvoj (Starc i sur., 2004).

U toj fazi u živčanom sustavu počinje stvaranje prvih senzomotoričkih veza koje su važne za govor. Zahvaljujući tim vezama mozak postepeno uči kontrolirati izgovor glasova i slušanje tako da prvo uspostavlja kontrolu nad intenzitetom glasa, pa visinom glasa i na kraju nad pokretima govornih organa u usnoj šupljini, a slušanje se razvija tako da dijete postaje vrlo osjetljivo na glasove ljudskoga govora. To primjećujemo kada se početkom drugog mjeseca javlja specifična reakcija na ljudski govor koja se naziva slušna koncentracija (Posokhova, 2008).

Druga faza: Gukanje

Druga faza razvoja govora traje od 2. do 5. mjeseca, to je faza gukanja jer u njoj možemo zamijetiti pojavu gukanja, smijeha i kvalitetnu promjenu krika. U toj fazi dijete počinje ovladavati intonacijom što je vidljivo kada se od trećega mjeseca krik mijenja, postaje bogatiji i izražajniji. U četvrtom mjesecu života usavršava se sposobnost razlikovanja intonacije govora odraslih, dijete počinje oponašati, a kao reakcija na emotivno komuniciranje s odraslima javlja se aktivno smijanje. Dijete koristi glasovne signale kako bi dalo majci do znanja kada je mokro, gladno, kada ga nešto boli, vlastitim glasovnim reakcijama reagira na govor roditelja. U početku su reakcije kratke, a kasnije postaju sve dulje, intonacijski složenije i ritmičnije (Posokhova, 2008).

Gukanje započinje tijekom drugog mjeseca kada dijete spontano proizvodi još uvijek artikulacijski prilično neodređene zvukove. Gukanje je urođeno te ga nalazimo kod sve djece, povezano je s osjećajem ugone i mijenja se pod utjecajem okoline (Starc i sur., 2004). Glasovi gukanja se javljaju kada razgovaramo s djetetom, grlimo ga, mazimo, kao reakcija na govornu

i emotivnu interakciju s roditeljima i kao reakcija na osmijeh. U četvrtom mjesecu gukanje se uglavnom sastoji od samoglasnika i glasovi se javljaju na izdisaju, a na kraju faze se javljaju i reducirani suglasnici te dolazi do približavanja glasova gukanja standardnim govornim glasovima. Posebno važno u toj fazi je prijelaz od refleksnog spontanog glasanja prema komunikativnom glasanju (Posokhova, 2008).

Treća faza: Brbljanje

Treća faza je faza brbljanja i ona traje od 5. do 8. mjeseca. U toj fazi pojavljuju se glasovne igre, sve više suglasnika. To je razdoblje vrlo značajno jer dolazi do spajanja odvojenih glasova u slogove na kojima se gradi govor (Posokhova, 2008).

Četvrta faza: Aktivno slogovno brbljanje

Faza aktivnog slogovnog brbljanja traje od 8. do 12. mjeseca. U toj fazi dojenče je posebno osjetljivo na usvajanje svih elemenata materinskog jezika. Brbljanje je socijalno jer dijete brblja kada se igra s odraslima i kada pokušava privući njihovu pozornost. Glasovi brbljanja podsjećaju na prave glasove materinskog jezika te se to ostvaruje tako što se kontrolirano ponavlja isti slog (ta-ta, ma-ma, ba-ba), slogovno brbljanje postaje samostalna komunikativna aktivnost te se razvija i početno razumijevanje ljudskoga govora. Na kraju predverbalne faze dijete svjesno reagira na riječ „Ne“, vlastito ime, jednostavan nalog, usmjerava pogled prema osobama i igračkama koje su imenovane, također i na promjene u okolini, pojavu nepoznatih osoba. Bitna je predmetna komunikacija s djetetom i da se dijete prerano ne odvajava od roditelja jer se ova faza smatra vrlo osjetljivom za razvoj govora (Posokhova, 2008).

2.1.2. Verbalno razdoblje

Nakon što dijete izgovori prvu smislenu riječ razvoj govora se prati prema broju riječi koje dijete upotrebljava. Dijete izgovara sve više riječi te se tako djetetov vokabular iliti fond riječi popunjava. Fond riječi može biti aktivan i pasivan. Aktivan fond riječi se odnosi na one riječi koje dijete razumije i njima se koristi te se prema njemu procjenjuje mentalni razvoj, a u pasivan fond spadaju one riječi koje dijete razumije, ali se njima ne koristi (Posokhova, 2008).

Prema Starc i suradnicima (2004) dijete oblikuje svoju prvu rečenicu potkraj druge godine, a nakon toga ono počinje savladavati gramatiku i naglo napreduje u razvoju govora. Oko 3 i pol godine u govoru koristi sve vrste riječi, primjenjuje glavna gramatička pravila, dobro ovladava osnovnim govornim disanjem i ima rečenicu od tri i više riječi, razumije bajke, kratke priče i može smišljati priče.

Od četvrte godine djeca vole govorne igre nonsensnog sadržaja, odnosno kad ispričaju nešto naopačke, smiješno, nelogično. Djeca takve sadržaje izmišljaju sami te ih vesele, vole simboličku igru i različite jezične igre (Starc i sur., 2004).

Starc i suradnici (2004) navode kako su četvrta i peta godina godine dječjih pitanja i da je bitno odgovarati na pitanja djece jer se na taj način proširuje dječja spoznaja, razvija spremnost na istraživanje i znatiželja.

Do šeste godine dijete je usvojilo značenje većine gramatičkih kategorija i upotrebljava ih u vlastitom govoru te razumije složene proširene rečenice. Starije predškolsko dijete uspješno se sporazumijeva sa svojom okolinom, a vokabular se i dalje obogaćuje novim riječima (Posokhova, 2008).

2.2. Usporen razvoj govora kod djece predškolske dobi

Svako je dijete specifično i ima vlastiti individualni tempo razvoja. Neka djeca razvijaju se brže, a neka sporije to se također odnosi i na razvoj govora. Kod većine djece se govorno-jezični razvoj odvija sličnim putem, no ipak potrebna je fleksibilnost. Kod djece sa usporenim govornim razvojem, razvoj govora i jezika odvija se sporije, ali na isti način kao kod druge djece. Djeca usporenoga govornog razvoja nemaju problema sa spontanom usvajanjem gramatike materinskog jezika niti sa grubim gramatičkim pogreškama u području oblika i tvorbe riječi jer oni dobro razumiju govor, samo to čine sporije od uobičajenog (Apel i Masterson, 2004).

Benc-Štuka (2010) ističe svojevrsan problem terminologije, odnosno činjenice da nema jedinstvenog i općeprihvaćenog pojma za to, već se u literaturi mogu susresti mnogi nazivi, npr.: usporen razvoj govora, zaostao razvoj govora, nedovoljno razvijen govor, nerazvijen govor, govor na granici dislalije i nedovoljno razvijenog govora, posebne jezične teškoće i disfazija. No također objašnjava i to da spomenuti pojmovi nisu ni posve istoznačni. Tako se usporenim govornim jezičnim razvojem naziva zaostajanje u ranom govorno-jezičnom razvoju

djeteta u dobi do četvrte godine života, a nedovoljno razvijenim govorom naziva se stanje kada teškoće prate dijete i nakon četvrte godine života (Benc Štuka, 2010). Rade (2003) također ističe kako se usporen ili poremećen govorno-jezični razvoj utvrđuje kod djece u dobi do četvrte godine i da se to utvrđuje na temelju sljedećih mjerila: dijete progovara kasnije od svojih vršnjaka i govori manje od njih, koristi se ograničenim brojem riječi i kraćim i jednostavnijim rečenicama od svojih vršnjaka, rabi neobičan redoslijed riječi u rečenici, ima teškoća u razumijevanju jezičnih poruka, pogotovo pitanja. S druge strane, Škarić (1988) u svojoj knjizi navodi da se pod usporeni razvoj govora podrazumijevaju lakši oblici zaostajanja u govornom razvoju i tu spominje gradaciju za koju je osnovno da dijete razumije govor i da se služi rečenicom, ali da ta rečenica nije primjerena kronološkoj dobi.

Kod djece s usporenim razvojem govora, ponekad se mogu pojaviti poteškoće u pažnji i motoričkom razvoju, a djeca kojoj je dijagnosticiran nedovoljan razvoj govora mogu imati poteškoće u usvajanju temeljnih vještina čitanja i pisanja (Benc-Štuka, 2010).

Kako bi se olakšalo razumijevanje razvoja govora i kako bi se prepoznali prvi znakovi odstupanja, napravljen je kalendar razvoja jezika i govora sa simptomima odstupanja (Tablica 1.). Kalendar je osmišljen kako bi potaknuo roditelje, pedijatre, odgojitelje i sve koji se bave odgojem i obrazovanjem te zdravljem predškolske djece, da promišljaju o očekivanom jezično-govornom razvoju i traže stručnu pomoć ukoliko je to potrebno (Mesec, 2010).

Tablica 1. Kalendar jezično-govornog razvoja (Mesec, 2010)

DOB DJETETA	UREDAN JEZIČNO-GOVORNI RAZVOJ	SIMPTOMI USPORENOG RAZVOJA
0-3 mj.	<ul style="list-style-type: none"> • izražava raspoloženja glasanjem, smijanjem i plakanjem • sluša glasove i zvukove 	<ul style="list-style-type: none"> • ne obazire se na jake zvukove
3-9 mj.	<ul style="list-style-type: none"> • igra se govornim organima, stvara mnogo glasova • osmijehom odgovara na ugodne glasove, a plačem na ljutite i neugodne 	<ul style="list-style-type: none"> • nema reakcija na poznati glas • nakon 6. mj. ne imitira glasove odraslih • ne pokazuje zainteresiranost za zvučne igračke

	<ul style="list-style-type: none"> • nakon 6. mj. imitira glasove odraslih • javlja se slogovanje 	<ul style="list-style-type: none"> • ne smije se glasno
9-15 mj.	<ul style="list-style-type: none"> • razumije izraze lica, geste i promjene u tonu glasa te na njih odgovara • razumije jednostavne upute i izvršava ih („daj loptu“) • javlja se prva riječ sa značenjem • imitira nove zvukove i radnje • imenovani predmet traži pogledom • glavom odmahuje u značenju „ne“ • stvari koje ne želi odgurava od sebe • kada želi da ga se primi pruža ruke • reagira na svoje ime 	<ul style="list-style-type: none"> • brbljanje je siromašno ili ga nema • ne odaziva se na svoje ime • u glasu odraslih ne prepoznaje raspoloženja • ne javlja se prva riječ sa značenjem • sa sugovornikom nema kontakt očima
15-18 mj.	<ul style="list-style-type: none"> • govori od 5 do 20 riječi i to su većinom imenice • ponavlja riječi i fraze • intonacija brbljanja nalikuje intonaciji rečenice • odgovara na pitanja „što je to“ • govori „pa-pa“ • protestira s „ne“ tako što se odmiče 	<ul style="list-style-type: none"> • ne govori i ne razumije „pa-pa“ • ne razumije „ne“ • geste ne razumije niti ih koristi • ne razumije jednostavne pitanja i upute
18 mj.-2 god.	<ul style="list-style-type: none"> • zna pokazati svakodnevne stvari i imenovati ih • riječi koje čuje ponavlja • dvije riječi kombinira u rečenicu kao npr. „Beba papa“ • koristi negacije: nema, ne • zna pokazati 5 dijelova tijela 	<ul style="list-style-type: none"> • ne razumije i ne slijedi jednostavne upute • ne kombinira u rečenicu dvije riječi • riječi i radnje odraslih ne imitira • na upit ne pokazuje dijelove tijela

	<ul style="list-style-type: none"> • odgovara s „da“ ili „ne“ na postavljena pitanja • koristi jednu riječ ili kratke fraze kako bi izrazilo emocije 	
2-3 godine	<ul style="list-style-type: none"> • rečenica se sastoji od 2-3 riječi • postavlja jednostavna pitanja • odgovara na pitanja <i>tko, što, gdje</i> • počinje koristiti prošlo i buduće vrijeme • lista slikovnice i imenuje slike • uključuje se u kratki dijalog • verbalno uvodi i mijenja temu • izražava emocije 	<ul style="list-style-type: none"> • na jednostavna pitanja ne odgovara • ne postavlja pitanja • ukućanima i stranim osobama govor je nerazumljiv • jednostavne rečenice ne koristi • priče i pjesmice ne voli slušati
3-4 godine	<ul style="list-style-type: none"> • rečenica se sastoji od 3-4 riječi • o stvarima koje su se dogodile govori povezano • komentira događanja i priča kraće priče • koristi zamjenice • odgovara na uputu koja uključuje tri radnje, npr. „idi u sobu, nađi loptu i donesi je“ • zna igrati ulogu druge osobe u igri • uključuje se u duži dijalog 	<ul style="list-style-type: none"> • rječnik je siromašan • većinu glasova ne izgovara • dvostruke i trostruke upute ne razumije • ne koristi govor kako bi riješio problem • okolina ga ne razumije • s drugom djecom nema interakcije
4-5 godina	<ul style="list-style-type: none"> • priča duge priče • pita za značenje riječi • sve vrste riječi koristi gramatički ispravno • dijelove koji nedostaju identificira • imenuje krug i trokut • rečenica od 4-6 riječi 	<ul style="list-style-type: none"> • ima mali fond riječi kojima se koristi • rečenica je jednostavne strukture • česte gramatičke pogreške • izostavlja glasove • ne razumije značenje riječi

		<ul style="list-style-type: none"> • ne koristi i ne razumije prijedloge koji označavaju prostorne odnose • siromašna interakcija s okolinom
5-6 godina	<ul style="list-style-type: none"> • pravilan izgovor svih glasova • gramatički pravilno koristi složene rečenice sa svim vrstama riječi • ima koncepte vremena jučer, danas, sutra, ujutro, navečer • geometrijske oblike, brojke i slova prepoznaje i imenuje • uviđa odnose, uzroke i posljedice 	<ul style="list-style-type: none"> • prisutne su pogreške u izgovoru glasova i gramatičke pogreške • ne zna pjesmice, priče • ne sjeća se i ne može ispričati neke važne događaje
6-7 godina	<ul style="list-style-type: none"> • lako koristi složene rečenične strukture • usvaja apstraktne pojmove kao što su: sreća, bogatstvo, ljubav, mržnja • imenuje dane u tjednu • pričanje uključuje događaje, teme, likove • govor potpuno prilagođava socijalnim situacijama • vodi duge razgovore • kontrolira glasnoću, volumen • prisutan je pojačani interes za slova, pisanje • usvaja fonološku svjesnost/slušnu analizu i sintezu 	<ul style="list-style-type: none"> • rječnik je siromašan • rečenica je jednostavne strukture • apstraktne pojmove ne razumije • ne razlikuje slova i brojke • glasovna svjesnost nije usvojena • teško pamti

Da bi se dijete zdravo razvijalo u svim područjima, pa i u području jezične komunikacije, potrebno mu je tjelesno zdravlje, odnosno zdravlje svih dijelova tijela koji sudjeluju u procesima slušanja, razumijevanja i govorenja. No osim toga, potrebna mu je i poticajna ljudska okolina koja će dijete uvažavati i prihvaćati kao sugovornika. Potrebna mu je okolina koja će mu osigurati mnoge poticaje za jezični razvoj, od emocionalnih i socijalnih pa do materijalnih, a među svim tim poticajima razgovor je onaj primarni oblik ljudske komunikacije koji poziva dijete na uključivanje i na izražavanje.

3. RAZGOVOR KAO TEMELJNI NAČIN POTICANJA DJEČJEGA GOVORNO-JEZIČNOG RAZVOJA

Na djetetov razvoj, osim urođenih sposobnosti veliku ulogu ima i okolina. Poticajna okolina pomaže u uobičajenom razvoju govora. Roditelji i druge osobe iz neposredne okoline trebaju često razgovarati s djetetom i prilagođavati govor usmjeren djetetu njegovim trenutačnim sposobnostima. Kako bi zadobili djetetovu pažnju odrasli trebaju i sami biti otvoreni za igru, igrati se s djetetom, slijediti njegove interese, uključiti dijete u različite aktivnosti, razgovarati o trenutačnim aktivnostima te ih imenovati i opisivati... Svoja jezično-govorna znanja te sociemocionalne vještine koje su potrebne za svakodnevni život dijete će najbolje razvijati uz igru u svakodnevnim uobičajenim aktivnostima.

Nepodržavajuća okolina djetetu ne daje dovoljno podrške tijekom svakodnevnih interakcija i rutina, odnosno osobe koje se nalaze u djetetovoj neposrednoj okolini ne odgovaraju na djetetova pitanja, ne sudjeluju u zajedničkim igrama, ne pričaju mu priče, ne proširuju i ne opisuju djetetove iskaze, često ga ispravljaju.... Dijete u tim situacijama ne jača svoja jezična znanja jer se osobe ne uključuju i ne nadopunjuju aktivnosti jezikom, odnosno govorom. Dijete će u tom slučaju kasnije progovoriti, rječnik će mu biti siromašniji, imat će problema u razumijevanju, koristit će se jednostavnijim rečenicama... Sve to može imati negativan učinak na njegov rast i razvoj.¹

Svoju podršku djetetu za jezični i govorni razvoj okolina pokazuje osiguravajući mu uvjete za igru i za komunikaciju, prije svega drugoga, igrajući se s djetetom i pozivajući dijete na komunikaciju, odnosno razgovarajući s djetetom.

Ilona Posokhova (2008.) naglašava važnost razgovora s djetetom od rođenja jer ističe kako ozbiljno zaostajanje u govornom razvoju može uzrokovati manjak govorne stimulacije tijekom prvih mjeseci života. Dijete govor uči slušanjem i oponašanjem čime se potiče stimulacija govornih centara u mozgu, zbog toga ističe kako je potrebno što više razgovarati s djetetom, dok ga se presvlači, kupa, hrani, pjevati mu pjesme, uspavanke, postavljati pitanja,

¹ Perša, K. (n.d.). *Utjecaj okoline na jezično-govorni razvoj djeteta*. Kokolingo Dostupno na: <https://www.kokolingo.hr/edukativni-kutak/utjecaj-okoline-na-jezicno-govorni-razvoj-djeteta> (Pristup: 06.06.2023.)

odgovarati jer se na taj način pospješuje sazrijevanje odgovarajućih dijelova mozga i potiče razvoj govora (Posokhova, 2008).

Razvijanje razumijevanja govora tijekom prvih godina života ima veliko značenje te ono uvelike ovisi o govornom ponašanju odraslih osoba. Razumijevanje govora se razvija tako da se uspostavi veza između predmeta koji okružuje dijete i riječi koje odrasli izgovaraju. Kako bi to potakli bitno je da dijete potičemo na govor. Ukoliko je dijete mlađe i ne zna kako se pojedini predmet zove bitno je izgovarati naziv tog predmeta u različitim rečenicama i na taj način bogatiti djetetov rječnik, a kada je dijete starije poticati ga da izrazi što želi jer nije dobro da se zaključuje što dijete želi prema njegovim izrazima lica i gestama (Posokhova, 2008).

Govor djece je ključni element u razvoju komunikacijskih vještina, omogućavajući im izražavanje misli, osjećaja i potreba. Nakon što savladaju osnove govora, poput izgovaranja riječi i oblikovanja rečenica, djeca počinju sudjelovati u interakcijama s drugima, postavljajući pitanja, odgovarajući na komentare i izražavajući svoje misli. Kroz takve interakcije, djeca uče pravila razgovora, slušanje, dijeljenje ideja i stvaranje zajedničkog smisla, što im omogućava da se aktivno uključe u razgovore s drugima.

Razgovor predstavlja neposrednu usmenu interakciju u kojoj se izmjenjuju mišljenja, stavovi, dojmovi i druge govorne poruke između dviju ili više osoba (Anić, 1991). U razgovoru je bitna obostrana inicijativa i aktivnost, bitan je dijalog, a ne monolog te je samo u razgovoru s drugima moguća suradnja, a u suradnji s drugima i razgovoru s drugima se razvija identitet (Brajša, 1994).

Prema Schulz von Thunu (2001) sve što govorimo nekoj osobi, svaka poruka, uvijek sadrži četiri elementa, a to su: sadržaj, samoočitovanje, odnos i apel. Sadržaj se odnosi na ono o čemu govorimo, što kažemo o samoj temi i toga smo tijekom razgovora najčešće svjesni. Samoočitovanje se odnosi na ono što pritom kažemo o sebi samom te na temelju toga sugovornik može zaključiti kakva smo osoba, kakvo nam je trenutno raspoloženje. To najčešće ne činimo namjerno i najčešće nije izraženo riječima, već se može osluhnuti u našem glasu, u ritmu, jačini i brzini govora. Odnos se tiče toga kako se ponašamo prema sugovorniku i što o njemu mislimo, a apel je ono što usput poručujemo o našem odnosu sa sugovornikom i na što ga želimo potaknuti. Sugovornik može razumjeti na mnogo načina ono što mu govorimo te će nešto biti dobro za naš odnos sa sugovornikom, a nešto neće. Kao što trebamo obratiti pažnju na ta četiri elementa dok govorimo sugovorniku, tako moramo obratiti pažnju na njih dok

sugovornik govori nama, odnosno potrebno je slušati sugovornika s „četiri uha“ koja su vezana uz: sadržaj, samoočitovanje, odnos i apel (Schulz von Thun, 2001).

U poticanju razvoja kvalitetnih međuljudskih odnosa, kreativnosti, suradnje i stvaralaštva te u razvijanju dječjih komunikacijskih vještina ključnu ulogu imaju dobri govorni uzori - roditelji i odgojitelji jer kroz kvalitetan razgovor djeca rastu, oblikuju svoj identitet i stječu sposobnosti potrebne za uspješno sudjelovanje u društvu.

3.1. Uloga razgovora u odgoju i obrazovanju djece

Za uspješan odgoj važne su prije svega drugoga kvalitete ličnosti, osobine i sposobnosti onoga koji odgaja, tj. odgojitelja (Tatković i Močinić, 2012).

Kako bi uopće došlo do uspješnog odgojno-obrazovnog rada bitni su uspješni međuljudski odnosi, ozračje koje potiče stvaralaštvo i suradnju i uvjeti koji osposobljavaju djecu da dožive učenje kao istraživanje i steknu kompetenciju učenja, odnosno ovladavanja novim znanjem.

Odgojitelj u odgojno-obrazovnom procesu predstavlja moderatora te je bitan čimbenik za uspostavu kvalitetnih komunikacijskih odnosa i kvalitetnog odgojno-obrazovnog rada. Bitno je da je odgojitelj svjestan važnosti komunikacije za razvoj djeteta, da kvalitetna i uspješna komunikacija između njega, djeteta i odgojnih sadržaja dovodi do uspješnosti odgojno-obrazovnog procesa te da glavnu ulogu u tome ima njegov razgovor s djetetom (Tatković i sur., 2016).

Brajša (1994) navodi komunikološki podsjetnik koji omogućuje da se odgojitelji prisjete važnih odrednica vezanih za proces komunikacije i razvijanje komunikacijskih vještina.

1. Razgovor stvara čovjeka, održava ga i omogućuje njegov razvoj
2. Razgovor između djeteta i odgojitelja/nastavnika omogućuje razvoj ličnosti i identiteta djeteta
3. Različito mišljenje i govorenje ne sprječavaju međusobno poštovanje
4. Odgojitelj/nastavnik u svom govoru mora biti jednostavan, kratak, pregledan i zanimljiv kako bi djetetu bio razumljiv
5. Bitno je razgovarati o osjećajima, željama i potrebama
6. Bitno je obostrano davanje, primanje i traženje dodatnih objašnjenja

7. Bitno je i povremeno razgovarati o svome razgovoru
8. Suradnički, odgojni, neposredni, otvoreni i iskreni razgovor ima odgojni utjecaj
9. Odgojitelj/nastavnik treba poštovati, ne vrijeđati i ne ponižavati dijete

Odgojitelj, zajedno s roditeljima ima ključnu ulogu kao prvi govorni uzor djetetu, stoga je važno da razvija svoje govorne sposobnosti kako bi bio što bolji i kvalitetniji model djeci, da svakodnevno potiče djecu na komunikaciju i da u komunikaciji vješto koristi različite vrste razgovora.

3.2. Vrste razgovora u komunikaciji s djecom

Slunjski (2013) izdvaja reflektirajući razgovor i (ne)ugodan razgovor djece i odraslih te ističe razlike među tima dvjema vrstama razgovora. Navodi kako reflektirajućim razgovorom osoba nastoji provjeriti je li ona dobro razumjela dijete i je li dijete dobro razumjelo nju. Odrasla osoba daje povratnu informaciju djetetu o tome kako je shvatila dijete i dijete daje povratnu informaciju odrasloj osobi o tome kako je ono nju shvatilo. Kako bi to bilo moguće potrebno se usredotočiti na dijete, potpuno se otvoriti za ono što dijete s nama želi podijeliti i pokazati interes za to, bitno je ne prekidati dijete niti ga obasipati komentarima ili savjetima dok ono govori, ne omalovažavati dijete, nego ga pokušati razumjeti. Također je bitno tražiti pozitivno u onome što je rečeno, težiti dijalogu tako što ćemo više slušati i usmjeriti se na ono što dijete stvarno govori i što je upravo izreklo, biti spremni ponekad odustati i od vlastitih stajališta te podijeliti s djetetom svoja razmišljanja (Slunjski, 2013).

Što se tiče ugodnog razgovora, važno je spomenuti da u razgovoru s djecom treba imati na umu da tema razgovora mora biti ugodna, odnosno prihvatljiva i jednom i drugom sugovorniku, također mora omogućavati sugovornicima pravo da izražavaju mišljenja koja su slična ili različita, pravo na odabir trenutka započinjanja i završavanja razgovora, pravo na dobrovoljno sudjelovanje ili neuključivanje u razgovor. Pozitivno djeluje i ako se dijete tijekom razgovora osjeća zadovoljno, dobro i uvaženo, a ako tome nije tako razgovor je neugodan (Slunjski, 2013).

Razgovor s djecom je bitan jer omogućuje razumijevanje njihovih potreba i osjećaja te jača emocionalnu povezanost između odraslih i djece, pružajući podršku i rješavanje problema. Kako bi mogli razumjeti dijete i pomoći mu u njegovom govornom razvoju bitno je znati kako razgovarati s djetetom.

3.3. Kako razgovarati s djecom

Kako bi djeca jednoga dana postala zadovoljni, uspješni i ispunjeni ljudi, oni koji ih odgajaju trebaju mnogo učiti o djeci i zakonitostima njihova razvoja, ali i o svom odnosu s djecom i o samima sebi te razvijati svoje kompetencije kako bi postali dobri roditelji, učitelji, odgojitelji, odnosno dobri poticatelji dječjeg razvoja. To se ne događa preko noći, već se zbiva postupno kao dugotrajan proces u koji je potrebno uložiti i puno truda, energije i znanja. Razgovor, nijedan pa ni onaj s djecom, ne odnosi se samo na razmjenjivanje riječi s drugom osobom ili upućivanje riječi drugoj osobi već su bitne sastavnice razgovora: slušanje, razmišljanje, neverbalni znakovi, geste, izrazi lica, mimika, ton i boja glasa. Uspješnosti razgovora pridonosi i pažljivo slušanje za koje je potrebno imati dobru volju, znanje i vještine (Slunjski, 2013).

Pažljivim, aktivnim i kvalitetnim slušanjem potičemo i ohrabrujemo dijete na samostalno rješavanje problema i preuzimanje odgovornosti za njih. Također, na taj način prihvaćamo djetetove osjećaje, uvažavamo njegovu osobnost jer je dijete individua koja ima specifične potrebe, interese, mogućnosti i njih u odgoju i komunikaciji moramo podržavati. Bitno je i povjerenje jer kada imamo povjerenje u dijete unaprjeđuje se naš odnos s djetetom i dolazi do kvalitetnije komunikacije. Slušanje je mnogo više od fizičke prisutnosti u situaciji kada dijete nešto govori (Slunjski, 2013).

Djeca slušaju ljudski govor još dok su u maternici, čuju glasove obitelji te kasnije prepoznaju glas majke i oca. Također, razlikuju govor od glazbe i majčin govor od govora drugih ljudi (Puura, 2021).

Puura (2021) navodi kako je djetetu potrebno najprije puno pričati jer njegov govor tijekom prve godine života brzo napreduje. Također navodi kako bi bilo poželjno stvoriti razgovor od djetetova glasanja. Primjerice, kada dijete pokaže na neki predmet i ispusti neki glas, da nakon toga odrasla osoba izgovara različite rečenice kojima se opisuje izgled, namjena

i rad tog predmeta jer ponavljajući riječi i koristeći istu riječ u različitim kontekstima pomaže djetetu naučiti nove riječi i njihova značenja. Na djetetov emocionalni razvoj pozitivno utječe razgovor o njegovim osjećajima i stanjima.

S otprilike 3 i pol godine dijete razvija „pripovjedno ja“ te tada ono priča o sebi i svojim iskustvima. Kada dijete dosegne tu fazu, razgovor se mijenja u formu govora upućenog njemu. Bitno je shvatiti da dijete još uvijek usvaja jezik, posebno složene jezične strukture, i zato je potrebno djetetu govoriti jasno, jednostavno i precizno. Bitno je djetetu davati kratke upute, jasno definirati što dijete treba napraviti, zašto to treba napraviti i koliko dugo to treba raditi, ne davati djetetu prazna obećanja ili ga na bilo koji način kažnjavati ili prijetiti kaznama (Puura, 2021).

Puura (2021) navodi kako je bitno slušati dijete i pokazati mu razumijevanje jer kada dijete ima osjećaj da ga se sluša i razumije tada i ono uči slušati druge. Na dijete tijekom razgovora negativno utječu podrugljivost, ljutnja i neljubaznost jer mu to pruža osjećaj da su njegove riječi i misli bezvrijedne, dok ga razgovor koji je prožet ljubaznošću i poštovanjem uči kako razgovarati s drugim ljudima.

The Australian Parenting Website (2022) daje brojne ideje koje mogu pomoći u razgovoru i jasnoj komunikaciji s djetetom te također ističe da je potrebno izbjegavati sarkazam jer to može povrijediti ili zabrinuti djecu predškolske dobi, a naglašava da je umjesto toga važno koristiti govor tijela, izraze lica i geste i na taj način pomoći djetetu bolje razumjeti. Također navodi da se je važno okrenuti prema djetetu, govoriti razgovjetno, pobrinuti se da dijete može lako čuti, koristiti konkretne riječi koje predstavljaju stvari koje dijete može vidjeti, čuti, okusiti, dodirnuti, pomirisati, a apstraktne riječi (poput straha i istine) samo uz objašnjenje. Poželjno je i ponavljati riječi ili poruke na različite načine te objašnjavati ono o čemu se govori.²

Kako bi se djeca uspješno integrirala u društvo, ostvarila uspjehe u školi i kasnije u profesionalnom životu te stekla samopouzdanje i samosvijest, bitno ih je poticati na uvježbavanje i ovladavanje vještinama razgovora jer im one pomažu da uspostave kvalitetne

² Preschooler talking, listening and communication: what to expect and how to help. (2022) Dostupno na: <https://raisingchildren.net.au/preschoolers/connecting-communicating/communicating/talking-listening-to-preschoolers> (Pristup: 05.05.2023.)

interpersonalne odnose, izraze svoje misli i osjećaje na jasan način, razviju empatiju prema drugima te rješavaju konflikte na konstruktivan način.

3.4. Razgovorne vještine kojima djeca trebaju ovladati

Razgovorne vještine važne su za razvoj i pridonose njihovoj ukupnoj dobrobiti jer im sposobnost vođenja razgovora pomaže da se sprijatelje, da razviju snažne odnose s drugima, da ih se sluša i da traže ono što im je potrebno. One se odnose na sposobnost dobrog slušanja i razgovora te na ovladavanje komunikacijskim uzusom u kulturi u kojoj žive. Na primjer, započinjanje komunikacije pozdravom ili pitanjem, privlačenje pozornosti koristeći se kontaktom očima, naizmjenično govorenje i slušanje, pristojno govorenje i znanje kada treba prestati govoriti.³

Razgovorne ili konverzijske vještine dijete može naučiti i uvježbati jedino tako da se s njim puno razgovara. Bitno je djetetu dopustiti da ono vodi razgovor, uzimati u obzir djetetove interese, ono što ga zanima, objasniti djetetu kako mora slušati dok netko drugi govori i da samo jedna osoba može govoriti u isto vrijeme. Poticajno djeluju i posebne pohvale i ohrabrenja za dobru komunikaciju, primjerice „Hvala što si mi dopustio da završim ono što sam govorila.“

Za ovladavanje vještinom razgovora poticajno djeluje dijaloško čitanje slikovnica i razgovaranje o njima, kao i čitanje i pričanje priča. Na taj način dijete upoznaje nove riječi i načine korištenja jezika, a kada razgovaramo s djetetom o pričama pomažemo mu u vježbanju vještina razgovora.⁴

Pozitivan utjecaj za ovladavanje vještinom razgovora ima i razgovor tijekom obroka. Obiteljski obroci su dragocjeno vrijeme za okupljanje, razmjenu informacija i raspravu o obiteljskim temama, a često su jedini trenuci koje obitelj provodi zajedno. Dijeljenje

³ Conversation skills for children: learning to talk and listen to others. (2020) Dostupno na: <https://raisingchildren.net.au/preschoolers/connecting-communicating/communicating/conversation-skills> (Pristup: 05.05.2023.)

⁴ Preschooler talking, listening and communication: what to expect and how to help. (2022) Dostupno na: <https://raisingchildren.net.au/preschoolers/connecting-communicating/communicating/talking-listening-to-preschoolers> (Pristup: 05.05.2023.)

svakodnevnih događaja za stolom potiče djetetovo aktivno sudjelovanje u komunikaciji i usvajanje vokabulara.

3.5. Razgovor za obiteljskim stolom

Razgovori uz jelo prilika su da sa članovima obitelji razgovaramo o raznim događajima koji su se tijekom dana događali, da planiramo buduće događaje, da nudimo i tražimo rješenja, rješavamo probleme, odgovaramo na pitanja. Karakteristike takvih razgovora su: fokusiranje na jednu kompleksniju temu kako bi razgovor trajao duže vrijeme i uključivanje više govornika. To dovodi do toga da razgovor postaje lingvistički zahtjevniji, potiče na razmišljanje, zahtjeva sudjelovanje i zbog toga predstavlja savršenu priliku za učenje dječjih jezičnih vještina (Blum-Kulka i Snow, 2002).

Pristupačnost zajedničkih obroka djetetu nudi priliku da vježba vještine razgovora i da sudjeluje u razgovoru koji je fokusiran oko jedne teme i traje duže vrijeme (Maleš, 2012).

Stančić i Ljubešić (1994) navode da dijete sa svojom okolinom utvrđuje emocionalnu komunikaciju, izgrađuje sustav psiholoških veza i vježba odašiljanje i primanje poruka te da na taj način dijete uz jelo vježba pričanje i objašnjavanje te proširuje vokabular.

Puura (2021) naglašava da je tijekom jela olakšano dijeljenje tema iz svakodnevnice s ostalim članovima obitelji i da zajedničko objedovanje povećava osjećaj djetetove pripadnosti obitelji. Najčešće teme razgovora su hrana, događaji iz posla, škole, vrtića, događaji u tom danu, što će raditi ostatak dana i sutra (Strapajević i Vignjević, 2022).

Dijete se za obiteljskim stolom povezuje s članovima svoje obitelji i takvo okruženje pozitivno djeluje na formiranje ponašanja djece i mladih. Zajedničko obiteljsko blagovanje također pridonosi smanjenju rizika od mnogih oblika negativnog ponašanja te pozitivno utječe na fizički i jezični razvoj. Dijete jedući za stolom s članovima obitelji sluša govor odraslih, njihove riječi, kako pričaju, na koji način pričaju, prati slijed pričanja, razmišlja o onome što čuje, uči o razgovornom bontonu, uči nove riječi, promatra govornike, njihove geste, mimiku... (Strapajević i Vignjević, 2022).

Zajedničko blagovanje u obitelji povezano je s kasnijim školskim postignućima u području jezika i pismenosti. Djeca koja su slušala razgovor za obiteljskim stolom ili su sudjelovala u njemu pokazivala su bolje vještine razumijevanja teksta i definiranja riječi te bolje

rezultate u provjeri poznavanja riječi. Ono utječe i na bogaćenje rječnika i razvoj pripovjednih sposobnosti jer djeca tako što slušaju druge kako pripovijedaju ili tako što sama pripovijedaju i objašnjavaju planove za ostatak dana, vlastite doživljaje i događaje uočavaju slijed događaja, uzročno-posljedične veze među događajima, grupiranje događaja u manje epizode, organizaciju epizoda u jasnu priču i ključne elemente priče. Uključivanjem u pripovijedanje nekog događaja na poticaj odraslih osoba dijete se razvija do samostalnog govornika (Strapajević i Vignjević, 2022).

Strapajević i Vignjević (2022) provele su istraživanje kojim su željele provjeriti navike zajedničkog blagovanja i govora uz blagovanje u suvremenom djetinjstvu govornika hrvatskoga jezika. Ispitanici su bili roditelji djece rane i predškolske dobi, a ispitala su se tematska obilježja razgovora uz jelo, koliko često obitelji zajedno blaguju te koliko se pozornosti daje medijima tijekom zajedničkoga jela, a koliko međusobnoj komunikaciji. Istraživanjem se željela utvrditi povezanost navedenih elemenata sa strukturom obitelji, naobrazbom i zaposlenošću roditelja. Rezultati su pokazali da se češće zajednički blaguje u obiteljima u kojima je roditelj srednje stručne spreme, u kojima je jedan od roditelja nezaposlen i u obiteljima u kojima su baka i/ili djed. Rezultati su također pokazali da su tijekom zajedničkih obroka više usmjereni na međusobnu komunikaciju, a ne toliko na medije i da najviše razgovaraju o svakodnevnim događajima.

4. ZAKLJUČAK

U ovom završnom radu istražena je tema „Razgovor u funkciji poticanja dječjega jezičnog razvoja“ s ciljem razumijevanja važnosti razgovora u poticanju jezičnog razvoja kod djece.

Dječji jezični razvoj složen je proces koji se odvija od najranije dobi. Kroz interakciju s roditeljima, skrbnicima i drugim odraslima, djeca stječu jezične vještine i usvajaju jezik. Razgovor je ključan čimbenik u poticanju jezičnog razvoja kod djece, pruža djeci priliku da upotrebljavaju jezik, razumiju njegovu strukturu i izraze svoje misli i osjećaje. U razgovoru i putem razgovora djeca uče slušati druge, postavljati pitanja, izražavati sebe i razvijati socijalne vještine.

Kroz bogatu i kvalitetnu komunikaciju djeca razvijaju gramatičke strukture, rječnik i socijalne vještine te im ona pruža snažne temelje za jezični razvoj, ali i razvoj kognitivnih, socijalnih i emocionalnih vještina.

Roditelji, odgojitelji i drugi skrbnici imaju važnu ulogu u poticanju jezičnog razvoja kod djece. Oni se u razgovoru s djecom mogu koristiti različitim strategijama, kao što su: proširivanje dječjih izjava, postavljanje otvorenih pitanja, ponavljanje, opisivanje i pričanje priča, a sve kako bi potaknuli djetetov jezični razvoj i komunikaciju.

Također je bitno istaknuti važnost konteksta razgovora, odnosno šire komunikacijske situacije u kojoj se razgovor zbiva, u poticanju jezičnog razvoja kod djece. Raznoliki konteksti kao što su igra, čitanje priča, zajedničko blagovanje i svakodnevna rutinska zbivanja pružaju djetetu priliku da uspostavi vezu između jezika i svijeta oko sebe. Ti konteksti potiču djetetovu kreativnost, radoznalost i razumijevanje jezika kao sredstva komunikacije.

Kroz analizu relevantne literature otkriveno je da je razgovor izuzetno važan u poticanju jezičnog razvoja kod djece. Stoga je važno promicati svjesnost o važnosti razgovora te educirati roditelje, skrbnike i odgojitelje o mogućnostima poticanju jezičnog razvoja kod djece. Samo kroz suradnju i podršku odraslih može se djeci osigurati optimalan razvoj i pružiti najbolje mogućnosti za uspjeh u životu.

LITERATURA

- Anić, V. (1991). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- Apel, K., Masterson, J. J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgojitelje*. Lekenik: Ostvarenje
- Benc-Štuka, N. (2010.) *Poremećaji izgovora*. U Andrešić, D., Benc-Štuka N. (ur.), „Kako dijete govori? Razvoj govora i jezika, najčešći poremećaji jezično-govorne komunikacije djece predškolske dobi“. Zagreb: Planet Zoe, str.19-33.
- Blum – Kulka, S., Snow C. (2002) *Talking to Adults: The contribution of multiparty discourse to language acquisition*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Brajša, P. (1994). *Pedagoška komunikologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kovačević, M. (1996). Pomaknute granice ranoga jezičnoga razvoja: okvir za novu psiholingvističku teoriju. *Suvremena lingvistika*, 41-42 (1-2), 309-318
- Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 18 (67), 13-15
- Mesec, I. (2010.) *Razvoj jezika i govora od rođenja do sedme godine*. U Andrešić, D., Benc-Štuka N. (ur.), „Kako dijete govori? Razvoj govora i jezika, najčešći poremećaji jezično-govorne komunikacije djece predškolske dobi“. Zagreb: Planet Zoe, str.8-18.
- Perša, K. (n.d.). *Utjecaj okoline na jezično-govorni razvoj djeteta*. Kokolingo Dostupno na: <https://www.kokolingo.hr/edukativni-kutak/utjecaj-okoline-na-jezicno-govorni-razvoj-djeteta> (Pristup: 06.06.2023.)
- Posokhova, I. (2008) *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece: priručnik za roditelje*. Buševac: Ostvarenje.
- Puura, K. (2021). *Finski odgoj djece: tajna odgoja najsretnije i najbolje djece na svijetu*. Zagreb: Stilus knjiga
- Rade, R. (2003). *Poticanje ranog govorno-jezičnog razvoja: namijenjeno roditeljima djece usporena govorno-jezičnog razvoja*. Zagreb: Foto marketing – FoMa
- Schulz von Thun, F. (2001). *Kako međusobno razgovaramo*. Zagreb: Erudita

- Slunjski, E. (2013). *Kako s djetetom... razgovarati i razvijati kvalitetan odnos: priručnik za roditelje, odgajatelje i učitelje*. Zagreb: Element
- Stančić, V., Ljubešić, M. (1994) *Jezik, govor, spoznaja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Starc, B., Čudina-Obradović, M., Profaca, B., Letica, M., Pleša, A. (2004) *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi – priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Strapajević, I. i Vignjević, J. (2021) Govor uz blagovanje u suvremenom djetinjstvu govornika hrvatskoga jezika. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 24(3), 753-770
- Škarić I. (1988). *Govorne poteškoće i njihovo uklanjanje*. Zagreb: Mladost
- Tatković, N., Diković, M., Tatković, S. (2016). *Pedagoško-psihološki aspekti komunikacije*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Tatković, N. i Močinić S. (2012). *Učitelj za društvo znanja: pedagojske i tehnolojske paradigme Bolonjskoga procesa*. Pula: Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli

Mrežni izvori:

- Conversation skills for children: learning to talk and listen to others. (2020) Dostupno na: <https://raisingchildren.net.au/preschoolers/connecting-communicating/communicating/conversation-skills> (Pristup: 05.05.2023.)
- Preschooler talking, listening and communication: what to expect and how to help. (2022) Dostupno na: <https://raisingchildren.net.au/preschoolers/connecting-communicating/communicating/talking-listening-to-preschoolers> (Pristup: 05.05.2023.)

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)